

# พรรคชาติไทยกับการสร้างอำนาจทางการเมือง\*

## Chartthai Party and Political Power-Building



เยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์

Yaowaluk Chaobanpho

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand.

<sup>1</sup>Corresponding Author. E-mail: yao\_1505@hotmail.com

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) วิวัฒนาการการจัดตั้งพรรคชาติไทย (2) การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของพรรคชาติไทย และ (3) การสร้างอำนาจทางการเมืองของพรรคชาติไทย ใช้การวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง คือ อดีตกรรมการบริหารพรรคชาติไทย อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคชาติไทย ที่เคยดำรงตำแหน่งในช่วงปี พ.ศ. 2517-2551 จำนวน 15 คน เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า (1) พรรคชาติไทยจัดตั้งขึ้นเนื่องจากบริบททางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ. 2516 การล้มเหลวของระบอบการปกครองในสมัยของจอมพลถนอม กิตติขจร รวมทั้งความหวังต่อสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศของกลุ่มทหารซอยราชครู ร่วมจัดตั้งพรรคชาติไทยในปี พ.ศ. 2517 (2) พรรคชาติไทยเข้าสู่อำนาจทางการเมืองด้วยการร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสม สมัย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นก้าวแรกของพรรคชาติไทยที่เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยเฉพาะการดูแลกระทรวงกลาโหมถือเป็นกระทรวงที่มีความสำคัญ ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้พรรคชาติไทยเข้าสู่อำนาจทางการเมือง ได้แก่ ผู้นำพรรค สมาชิกพรรค อุดมการณ์ทางการเมือง นโยบายพรรค ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และ (3) พรรคชาติไทยสร้างอำนาจทางการเมืองผ่านการทำหน้าที่ในบทบาทคณะกรรมการบริหารพรรคชาติไทย บทบาทสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บทบาทรัฐมนตรี และบทบาทนายกรัฐมนตรี โดยใช้วิธีการสร้างอำนาจทางการเมืองดังนี้ การข่มขู่ การกำจัด การทำให้เสียหาย การทำลาย การให้รางวัล การให้การศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ การสร้างคุณสมบัติส่วนตัว การสร้างกลุ่มทางการเมือง การสร้างอุดมการณ์ การสร้างความเชื่อมั่น การชักจูง การโน้มน้าว และการพัฒนาเศรษฐกิจ

**คำสำคัญ:** พรรคชาติไทย; การสร้างอำนาจ; อำนาจทางการเมือง; การเข้าสู่อำนาจ

---

\* Received March 1, 2020; Revised April 8, 2020; Accepted April 11, 2020



## Abstract

The research aims to study were to 1) the evolution of the establishment of the Chart Thai Party 2) the access to political power of the Chart Thai Party and 3) the creation of the political power of the Chart Thai Party. In this qualitative research investigation, Key informants consisted of fifteen former executive committee members of the Chart Thai Party and former members of the House of Representatives under the Chart Thai Party who held positions between 1974 and 2008. The technique of semi-structured in-depth interviews was used and a descriptive analysis was presented.

The results of research were found that 1) the Chart Thai Party was established based on the political context in 1973. The failure of the government in the period of Field Marshall Thanom Kittikachorn and the Soi Ratchakhru military group's concern for the domestic political situation in the country resulted in the establishment of the Chart Thai Party in 1974. 2) the Chart Thai Party entered into political power in the period when M.R. Kukrit Pramoj was the Prime Minister. The participation in the formation of the government was the first step of the Chart Thai Party to play a role in politics, especially in the overseeing of the Ministry of Defense, which was considered to be a very important ministry. The factors leading to the Chart Thai Party gaining political power were the party leaders, the party members, their political ideology, the party policy and the political situation on 6 October 1976, and 3) the Chart Thai Party fostered political power by organizing activities and political participation through the roles of the politicians, the roles of the Executive Board of the Chart Thai Party, the roles of the members of the House of Representatives, the roles of the ministers, and the roles of the prime minister. At the same time, to build political power, they had to use other methods as well. These methods were using power to intimidate, eliminate, damage, destroy, reward, train, build relationships, build personal qualifications, build organizations or political groups, foster political ideology, build confidence, persuade, convince, and develop the economy.

**Keywords:** Chartthai Party; Power Building; Political Power; Entering Power

## บทนำ

การเมืองคือเรื่องของอำนาจ (politics is power) นั่นคือ บุคคลที่มีบทบาททางการเมืองมากย่อมต้องมีอำนาจและบารมีมาก ซึ่งนักการเมืองทุกๆ คน ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่นหรือระดับชาตินั้นต้องการมีบทบาททางการเมืองเป็นที่ยอมรับของประชาชน และในกลุ่มนักการเมืองด้วยกัน โดยเฉพาะนักการเมืองระดับชาติถ้ามีโอกาสได้รับตำแหน่งทางการเมืองก็จะสามารถสร้างฐานอำนาจได้และเป็นที่ยอมรับ แต่การจะได้รับตำแหน่งทางการเมือง

ก็ต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ในการสนับสนุนผลักดัน และก็ต้องมีการลงสมัครรับเลือกตั้งมาก่อน ซึ่งนักการเมืองที่มีความต้องการลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็ต้องแสวงหาความนิยมจากประชาชน และกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น โดยการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ที่จะเป็นวิธีสร้างฐานการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองและเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากประชาชน ซึ่ง ทินพันธุ์ นาคะตะ (Nakata, 1982) กล่าวว่า ศาสตร์ทางการเมืองเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ หลายอย่าง ซึ่งได้แก่ รัฐ สถาบันการปกครอง อำนาจการตัดสินใจ หรือนโยบายสาธารณะ ตลอดจนระบบการเมือง ส่วนลาสเวลล์ (Lasswell, 1958) กล่าวว่า การศึกษาทางการเมือง ก็คือ การศึกษาเรื่องอิทธิพล (influence) และผู้มีอิทธิพล (the influential) โดยที่ผู้มีอิทธิพลเหล่านั้นเป็นกลุ่มผู้มีอำนาจ (power) และผู้ที่มีอำนาจเท่านั้นที่จะได้รับสิ่งซึ่งมีคุณค่าทางสังคม โดย ดอยท์ (Deutsch, 1974) กล่าวเสริมว่า การเมืองเป็นเรื่องพฤติกรรมต่างๆ ของผู้มีอิทธิพลหรือผู้มีอำนาจ และ สมคักดี เกียวกิงแก้ว (Kiewkingkaew, 1980) อธิบายว่า การใช้อิทธิพลของผู้มีอิทธิพลนั้น ย่อมจะใช้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองหรือของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ โวลีน (Wolin, 1960) ที่กล่าวว่า การเมืองเป็นกิจกรรมที่มีจุดสนใจอยู่ที่การแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการแข่งขันกันในระดับบุคคลต่อบุคคล กลุ่มต่อกลุ่ม และสังคมต่อสังคม

พรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองหนึ่งที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 โดยมี พล.ต. ประมาณ อติเรกสาร เป็นหัวหน้าพรรค พล.ต. ขาดิชา ชูณหะวัณ เป็นเลขาธิการพรรค และ พล.ต. ศิริ ศิริโยธิน เป็นรองหัวหน้าพรรค เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้ง พรรคชาติไทยได้รับการจดทะเบียนเป็นพรรคการเมืองในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 ภายใต้คำขวัญ “เราต้องช่วยกัน เพราะชาติไม่ใช่ของใครคนเดียว” พร้อมกับตราสัญลักษณ์ โดยใช้ภาพธงชาติไทยบนแผนที่ประเทศไทย และมีคำขวัญว่า “สามัคคี ก้าวหน้า มั่นคง” แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำ โดยที่พรรคชาติไทยมีหัวหน้าพรรคเป็นนายกรัฐมนตรี จำนวน 2 คน คือ พล.อ. ขาดิชา ชูณหะวัณ นายกรัฐมนตรีคนที่ 17 และ นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีคนที่ 21 โดยพรรคชาติไทยสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเป็นพรรคฝ่ายค้านและพรรคฝ่ายรัฐบาล และสามารถเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล มีสมาชิกพรรคแตกแยกออกไปตั้งพรรคใหม่ และมีสมาชิกจากพรรคอื่นเข้ามาเป็นสมาชิกพรรค แต่พรรคชาติไทยก็สามารถฝ่าฟันอุปสรรคทางการเมืองและดำรงอยู่เป็นพรรคการเมืองเป็นเวลายาวนานถึง 34 ปี 13 วัน

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพรรคชาติไทยถูกโจมตีจากพรรคการเมืองอื่นว่าเป็นพรรค “นายทุน ขุนศึก คักดินา ทหารราชย์” จนกระทั่งกลายเป็นพรรคปลาไหลไร้สังกัด แต่พรรคชาติไทยยังยืนหยัดอยู่ได้แม้จะเปลี่ยนหัวหน้าพรรคเป็นจำนวน 5 ครั้ง คือ พล.ต.อ. ประมาณ อติเรกสาร (2518-2529) พล.อ. ขาดิชา ชูณหะวัณ (2529-2534) พล.อ.อ. สมบุญ ระหงส์ (2534-2535) พล.ต.อ. ประมาณ อติเรกสาร (2535-2537) และ นายบรรหาร ศิลปอาชา (2537-2551) จนกระทั่งวันที่ 2 ธันวาคม 2551 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคชาติไทย เนื่องจากกรณีทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 ทำให้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคชาติไทยซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่กระทำความผิดเป็นระยะเวลา 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรค

จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าพรรคชาติไทยถือว่าเป็นพรรคที่เก่าแก่พรรคหนึ่งของประเทศไทย เป็นพรรคที่ประสบความสำเร็จในทางการเมือง แม้จะมีการเปลี่ยนผ่านผู้นำพรรคที่มีประสบการณ์ทางการเมือง ความพร้อมด้านเงินทุน และความสามารถที่สำคัญๆ หลายท่าน รวมทั้งมีบทบาทสำคัญทางการเมืองทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล



โดยเฉพาะเป็นตัวแปรทางการเมืองสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ดังนั้นจึงทำให้บทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทยมีความโดดเด่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงฐานอำนาจทางการเมืองของพรรคชาติไทยได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในทุกระดับของพรรคชาติไทยมีส่วนสำคัญในการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองในทุกระดับเช่นกัน เพราะการขึ้นสู่อำนาจ และการสร้างอำนาจ เป็นส่วนสัมพันธ์กันและส่งผลกระทบต่อกัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพรรคชาติไทยกับการสร้างอำนาจทางการเมือง เพราะพรรคชาติไทยแม้จะไม่ได้เป็นพรรคขนาดใหญ่ แต่ที่ผ่านมาผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคชาติไทยได้มีโอกาสดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่เสมอ และที่สำคัญพรรคชาติไทยถือได้ว่าเป็นตัวแปรทางการเมืองที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการการจัดตั้งพรรคชาติไทย
2. เพื่อศึกษาการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของพรรคชาติไทย
3. เพื่อศึกษาการสร้างอำนาจทางการเมืองของพรรคชาติไทย

## วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดย (1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ด้วยวิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical approach) เรียงลำดับตามช่วงเวลา โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อเท็จจริง เป็นหลัก และเสริมด้วย (2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย อดีตกรรมการบริหารพรรคชาติไทย และอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคชาติไทย ที่เคยดำรงตำแหน่ง ในช่วงปี พ.ศ. 2517-2551 จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) ผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์จากการทบทวนวรรณกรรม แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของแบบสัมภาษณ์จะเป็นคำถามแบบปลายเปิดที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ยังใช้เครื่องบันทึกเสียง และอุปกรณ์ในการจดบันทึกข้อมูลอื่นๆ เช่น สมุดจดบันทึก เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบว่าข้อคำถามในการสัมภาษณ์นั้นมีเนื้อหาสาระครอบคลุม และเป็นตัวแทนที่ดีในเรื่องที่จะตรวจวัด หรือสิ่งที่ต้องการทำความเข้าใจหรือไม่ จากนั้นจึงดำเนินการปรับปรุงคำถามในการสัมภาษณ์ให้มีความกระชับและเข้าใจง่าย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และจึงนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ประกอบกับการศึกษาภาคสนาม (Field research) ซึ่งผู้วิจัยใช้การวิจัยสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครบถ้วนสมบูรณ์ การวิจัยนี้เน้นการศึกษาจากเอกสารเป็นหลัก โดยทำการรวบรวม กำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการ จากนั้นทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐาน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผล ในลักษณะของการพรรณานำไปสู่คำตอบใน

การศึกษา และสรุปผลการศึกษาและนำเสนอผลการศึกษาในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างอำนาจทางการเมืองของพรรคชาติไทย

## ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. **วิวัฒนาการการจัดตั้งพรรคชาติไทย** ผลการวิจัยพบว่า พรรคชาติไทยเป็นพรรคที่เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 ซึ่งการก่อตั้งพรรคชาติไทยนั้น กล่าวได้ว่าเป็นพรรคที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มทหารอย่างแนบแน่น พรรคชาติไทยเกิดขึ้นมาจากกลุ่มเครือญาติในซอยราชครู ซึ่งเคยทรงอิทธิพลอย่างมากภายหลังจากการรัฐประหารในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2490 โดยกลุ่มผู้มีบทบาทในซอยราชครูยุคแรก ได้แก่ จอมพลผิน ชุณหะวัณ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ เป็นต้น ในยุคสมัยนั้นนับได้ว่า กลุ่มซอยราชครู เป็นกลุ่มที่มีอำนาจทั้งฐานอำนาจทางการเมืองและฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ (Setabutr, 2010) การจัดตั้งพรรคชาติไทยส่วนหนึ่งมาจากความต้องการที่จะคานกระแสบลัทธิของฝ่ายซ้ายและกลุ่มก้าวหน้าอื่นๆ ในกระแสการเมืองแนวก้าวหน้าในช่วง พ.ศ. 2516-2519 ด้วยการนำแนวคิดอนุรักษนิยม และการนำเอาคำว่า “ชาติไทย” มาตั้งเป็นชื่อพรรค (Bunprasert, 2013) จุดยืนและอุดมการณ์ของการก่อตั้งพรรคชาติไทยคือ “เพื่อป้องกันและต่อต้านการขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งจะเป็นภัยร้ายแรงต่อประเทศชาติ และราชบัลลังก์” ซึ่งถูกมองว่าเป็นพรรคฝ่ายขวา และผูกโยงอยู่กับกลุ่ม “นายทุน ขุนศึก ศักดินา ทหารราชย์” หรือในฉายาว่า “ชาวพิฆาตซ้าย” อีกทั้งเป็นพรรคการเมืองที่เกิดจากการเปลี่ยนรูปจากกลุ่มทหารมาเป็นพรรคการเมือง หรือที่เรียกว่า “กลุ่มราชครู” ที่เกิดจากช่องว่างทางอำนาจที่กลุ่มการเมืองของจอมพลถนอม - ประภาส ถูกกันออกไปในเหตุการณ์ 14 ตุลา เป็นการเปิดโอกาสให้มีกลุ่มการเมืองอื่นๆ เข้ามามีบทบาทในการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น (Ruangsukul, 1990)

หัวหน้าพรรคชาติไทยคนแรกคือ พล.ต.ประมาณ อติเรกสาร โดยมี พล.ต.ศิริ สิริโยธิน ดำรงตำแหน่ง รองหัวหน้าพรรค และพล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นเลขาธิการพรรค ผู้ที่เข้าร่วมจัดตั้งพรรคในระยะแรกมาจาก อดีตสมาชิกพรรคสหประชาไทย พรรคเสรีมนังคศิลา พรรคเสรีประชาธิปไตย และพรรคประชาธิปไตย รวมทั้ง นายทหารและนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับตระกูลอติเรกสาร และตระกูลชุณหะวัณ (Adireksarn, 2004) พรรคชาติไทย ต้องต่อสู้กับการถูกวิพากษ์วิจารณ์เพราะเป็นพรรคที่มีฐานะทางการเงินดีเนื่องจากผู้ที่เป็นกรรมการและอุดหนุน พรรคเป็นผู้ที่ทำการค้ามีทุนทรัพย์มาก ได้รับการสนับสนุนจากนักธุรกิจรายใหญ่เป็นจำนวนมาก เช่น นายไพบูลย์ พานิชชีวะ และนายบุญทรง ศรีเพ็ญ พึง บริษัทกระเจกไทย อาซาฮี ที่มีความสัมพันธ์กับ พล.ต.ประมาณ อติเรกสาร เช่นเดียวกับนายอุดม วิทย์ศิรินันท์ บริษัท ธาณินทร์อุตสาหกรรม นายธรรมา ปันสุกาญจนะ บริษัท สามชัย จำกัด และนายเดช บุญหลง บริษัท ไทยหยิน จำกัด ที่ได้เป็นกรรมการของพรรคชาติไทยในยุคแรก (Ruangsukul, 1990) ขณะเดียวกันนักธุรกิจที่ร่วมสนับสนุนพรรคชาติไทย คือ นายเดช บุญหลง มีความเกี่ยวข้องเป็นญาติทางภรรยาของ จอมพลผิน ชุณหะวัณ และทำงานใกล้ชิดกับกลุ่มราชครูตั้งแต่สมัย จอมพลผิน ชุณหะวัณ และ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ระหว่าง พ.ศ. 2497-2500 ซึ่งเคยเป็นเลขานุการส่วนตัวอธิบดีกรมตำรวจ นอกจากนี้บุคคลที่เป็นแรง



สนับสนุนสำคัญคือ พล.อ.ไพฑูรย์ อินทวานิช เป็นนายทหารที่มีชื่อเสียงด้านการพัฒนาท้องถิ่นแถบอีสาน และเกี่ยวข้องกับการต่อสู้คอมมิวนิสต์ และทำงานประสานงานของพรรคชาติไทยอยู่เบื้องหลัง (Chanthimathon, 2005)

**2. การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของพรรคชาติไทย** ผลการวิจัยพบว่า พรรคชาติไทยเริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองด้วยการเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสมกับรัฐบาล เมื่อ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2518-2519 ทำให้กลุ่มชวยราชครูเข้ามามีอำนาจทางการเมืองอีกครั้ง (Ruangskul, 1990; Adireksarn, 2004) พรรคชาติไทยมีความใกล้ชิดกับกองทัพมากกว่าพรรคอื่น โดยที่มีรัฐมนตรีคุมกระทรวงกลาโหม ซึ่งถือเป็นกระทรวงที่สำคัญอย่างมาก ทำให้พรรคชาติไทยถูกเฟื่องเลี้ยงในฐานะที่เป็นพรรค “ชาวพิฆาตซ้าย” และถูกตั้งข้อสงสัยว่าอาจจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในวิกฤติการณ์ทางประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญ เช่น เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 หรือไม่? แต่หลังเหตุการณ์ 6 ตุลา ทำให้กลุ่มทหารในพรรคชาติไทยหมดบทบาทลงเช่นเดียวกัน และกลุ่มทหารที่ยึดอำนาจนั้นก็เป็นคนละกลุ่มกับพรรคชาติไทย (Bunprasert, 2013)

พรรคชาติไทยที่นำโดยหัวหน้าพรรค พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้สร้างปรากฏการณ์ให้กับพรรคชาติไทยเป็นครั้งแรกที่ทำให้พรรคชาติไทยได้เสียงในสภาผู้แทนราษฎรเป็นอันดับหนึ่งคือ 87 เสียง ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2531 และได้รับการสนับสนุนจากนักการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นหัวหน้ารัฐบาลและเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 17 ของประเทศไทยหลังจาก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้ประกาศที่จะไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งถือเป็นความสำเร็จสูงสุดของกลุ่มชวยราชครูกับการเมืองไทยก่อนเข้าสู่ยุคของนักการเมืองท้องถิ่น และนักธุรกิจในช่วงต่อมา (Chanthimathon, 2005)

พรรคชาติไทยเข้าสู่ยุคนักการเมืองท้องถิ่นและนักธุรกิจ เนื่องจากหัวหน้าพรรคคือ นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นบุคคลที่เติบโตจากท้องถิ่นสู่ระดับชาติโดยเริ่มจากการเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เป็นสมาชิกสภาตำบลบ้านดอนเป็นสมาชิก และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยคะแนนสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 16 และครั้งที่ 17 ปี พ.ศ. 2535 ทั้งนี้เป็นเพราะพรรคชาติไทยมีความพร้อมด้านเศรษฐกิจและแรงสนับสนุนจากผู้อยู่ในพรรคและพนักงานกำลังทางการเมืองกับกลุ่มวังน้ำเย็น ทำให้หลังจากการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2538 พรรคชาติไทยได้รับคะแนนสูงสุดและเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ทำให้ นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 21 (Thiamthanom, 2004)

**3. การสร้างอำนาจทางการเมืองของพรรคชาติไทย** ผลการวิจัยพบว่า ในยุค พล.ต.อ.ประมาณ อดิเรกสาร ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค (2518-2529 และ 2535-2537) เป็นผู้ซึ่งมีอำนาจ มีเงิน มีบารมี และเป็นผู้อาวุโส (Adireksarn, 2004) จึงเป็นที่น่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับของกลุ่มทหาร และสมาชิกพรรคชาติไทย ซึ่งบริหารการเมืองไทยในยุคสมัย พล.ต.อ.ประมาณ อดิเรกสาร มีสถานการณ์คอมมิวนิสต์เข้ามาเกี่ยวข้องและกลุ่มทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง อีกทั้งยังเป็นยุคของรัฐบาลผสมที่มาจากหลายพรรคการเมือง ซึ่งพรรคชาติไทยที่มีฐานการสนับสนุนของกลุ่มทหารจึงมีบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจน นั่นคือ พรรคชาติไทยเข้าร่วมรัฐบาลผสมและเข้าร่วมเป็นรัฐบาลในสมัย พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ สมัยที่ 1-2-3 พรรคชาติไทยขยายพรรคด้วยการเปิดรับสมาชิกมาลงสมัครรับเลือกตั้งประกอบกับ ส.ส. จากพรรคอื่นย้ายเข้ามาร่วมงานกับพรรคชาติไทย ทำให้พรรคชาติไทยมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาล แต่จำนวน ส.ส. ไม่เพียงพอต่อการจัดตั้งรัฐบาลจึงทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน สถานการณ์ทางการเมืองดังกล่าวมีผลต่อความสั่นคลอนและความขัดแย้งภายในพรรคชาติไทยให้มีความรุนแรงมาก

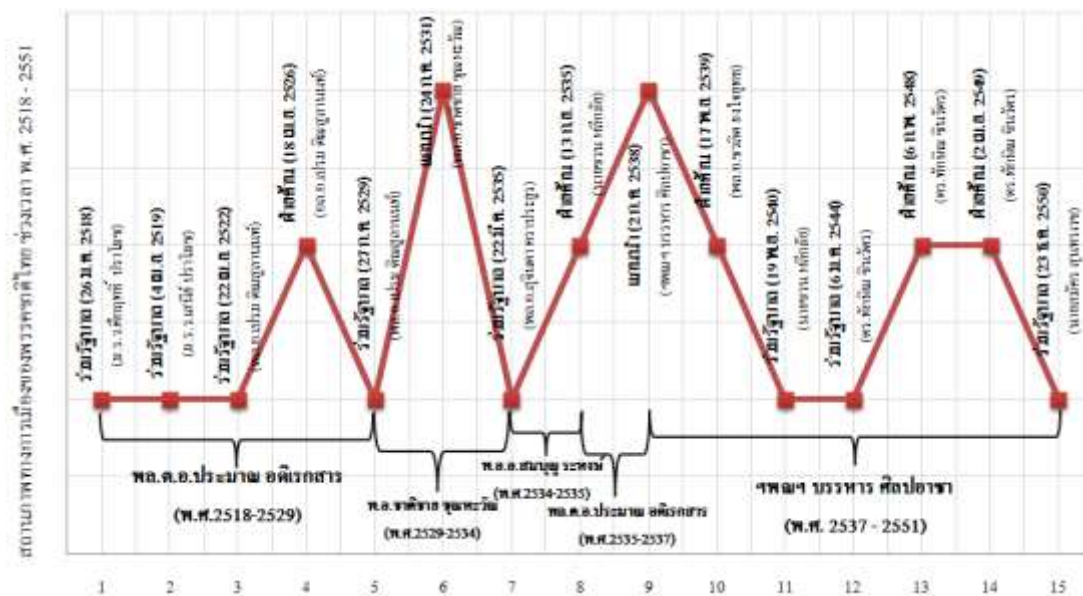
ขึ้น โดยมีการแบ่งพรรคแบ่งพวกเกิดขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งนี้ในการสร้างอำนาจของพรรคชาติไทยในยุค พล.ต.อ.ประมาณ อติเรกสาร ด้วยการให้การเจรจา เช่น วันที่ 26 มกราคม 2518 พรรคชาติไทยได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 28 ที่นั่ง ซึ่งระหว่างการเจรจา ทั้งพรรคประชาธิปัตย์และพรรคชาติไทยต่างให้ข่าวโจมตีและประณามกันและกัน (Adireksarn, 1978) นอกจากนี้พรรคชาติไทยได้ได้กลับด้วยการระดมมวลชนให้เกิดการเกลียดชังพรรคก้าวหน้าและสังคมนิยมโดยใช้สโลแกน “ชาวพิฆาตซ้าย” (Chartthai Party, 2001) รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ พบปะ เรียนรู้ระหว่างกัน ในช่วงเป็น รมช. และ รมต.

ยุค พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค (2529-2534) พรรคชาติไทยได้เสียงข้างมากเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลร่วมกับพรรคประชาธิปัตย์ พรรคกิจสังคม พรรคราษฎร และพรรคมวลชน และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ด้วยการบุกเบิกสายสัมพันธ์ไทยกับจีนในช่วงสงครามเย็น (Business advancement, 1989) ทำให้ภาพลักษณ์ของพรรคชาติไทยดูดีจากจังหวะที่เศรษฐกิจโตช่วง มีการปฏิรูปการเมือง ปฏิรูปการศึกษา การพัฒนาชนบท แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกร การพัฒนาระบบชลประทานทั่วประเทศ การพัฒนาด้านการคมนาคม การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกแหลมฉบัง การสนองโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี 2 ครั้ง ซึ่งในครั้งที่สองเป็นไปเพื่อการประสานรอยร้าวกับฝ่ายทหาร และปรับปรุงสัมพันธ์ภาพกับฝ่ายทหาร (Siamrath, 1990) ขณะเดียวกันมีความริเริ่มสำหรับการพัฒนาการเมืองในเรื่องใหม่ ๆ สำหรับสนับสนุนบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการให้ข้อมูลข่าวสารต่อสังคมมากขึ้น (Secretariat of the House of Representatives, 1989)

ยุค พล.อ.อ. สมบุญ ระหงส์ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค (2534-2535) หลังการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2535 เข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสมกับรัฐบาล พล.อ.สุจินดา คราประยูร มีความสนิทสนมเกี่ยวข้องเป็นเพื่อนนักเรียนนายร้อยรุ่นเดียวกับ พล.ต.อ. ประมาณ อติเรกสาร มีความใกล้ชิดสัมพันธ์ที่ดีกับคณะรชช. มีความพร้อมด้านการเงินโดยสนับสนุนการใช้จ่ายเพื่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2535 บทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทยในยุคนี้ค่อนข้างน้อย

ยุค นายบรรหาร ศิลปอาชา ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค (2537-2551) มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารพรรค และการลดขนาดของพรรคการเมืองเป็นพรรคขนาด เปิดรับสมาชิกคนรุ่นใหม่ เพื่อทดแทน ส.ส. เดิมที่ย้ายออกจากพรรคเพื่อลดบทบาทกลุ่มอำนาจเดิมเป็นขั้วความขัดแย้งภายในพรรค พยายามสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้ประชาชนเชื่อถือ สร้างอุดมการณ์ด้วยการใช้สโลแกน “สัจจะนิยม สร้างสังคมให้สมดุล” รวมทั้งได้ร่วมกับพรรคพันธมิตรฝ่ายค้านยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ด้วยกรณี สปก. 4-01 จนทำให้มีการประกาศยุบสภา หลังการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 พรรคชาติไทยได้จำนวน ส.ส. เป็นอันดับหนึ่ง 92 เสียง จึงเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยมีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี ลำดับที่ 21 มีพรรคร่วมรัฐบาล 7 พรรค ได้แก่ พรรคชาติไทย พรรคความหวังใหม่ พรรคพลัง-ธรรม พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย พรรคนำไทย และพรรคมวลชน (Cherdcharasfah, 1995) นายบรรหาร ศิลปอาชา สร้างอำนาจทางการเมืองด้วยการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานในภูมิภาคต่างๆ ทุกระดับด้วยการออกตรวจเยี่ยมรับฟังปัญหาอย่างต่อเนื่อง ให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณและอัตราค่าจ้าง (Thanakit, 2009) และให้ความสำคัญด้านการศึกษาโดยได้นำแนวคิดในการจัดตั้งสถานศึกษาซึ่งเป็นความตั้งใจก่อนที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ด้วยการสร้างโรงเรียนประจำอำเภอทุกอำเภอ (Chareonpan, 2015) ขณะเดียวกันนายบรรหาร

ศิลปอาษา ได้ประกาศไม่ร่วมรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร และทำหน้าที่ฝ่ายค้านร่วมกับพรรคประชาธิปัตย์เมื่อปี พ.ศ. 2548 หลังการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 ได้เข้าร่วมกับพรรคพลังประชาชนในการจัดตั้งรัฐบาล นายบรรหารฯ สร้างอำนาจจากการสร้างสัมพันธ์กับนักธุรกิจพ่อค้า รวมทั้งนักการเมืองรุ่นเก่า และจากการที่นายบรรหารฯ เป็นผู้ที่มีความรู้ดี ความจำเป็นเลิศ คิดเร็วทำเร็ว ติดตามงานที่ทำ มีความกระบวนกรคิดและการตัดสินใจ มีความเสียสละทุ่มเทให้กับงาน มีความละเอียด ใช้หลักการคิดก่อนการปฏิบัติ จากคุณสมบัติส่วนตัวเหล่านี้จึงทำให้นายบรรหารฯ เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป



ภาพ 1 สถานภาพทางการเมืองของพรรคชาติไทย ช่วงเวลา พ.ศ. 2518 - 2551

จากภาพ 1 สรุปได้ว่า พรรคชาติไทยดำรงอยู่ในการเมือง 34 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518-2551 มีบทบาททางการเมืองตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรค โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งทำหน้าที่บทบาทแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล บทบาทของพรรคร่วมรัฐบาล และพรรคฝ่ายค้าน ในสภาผู้แทนราษฎรมาโดยตลอด ทั้งนี้เป็นเพราะผู้นำพรรคชาติไทยมีศักยภาพและมีความสามารถในการสรรหาแหล่งทุนสนับสนุนพรรค จากการที่พรรคชาติไทยเป็นพรรคขนาดกลางจึงทำให้เป็นพรรคที่เป็นตัวแปรสำคัญในการจัดตั้งรัฐบาล เนื่องจากสมาชิกพรรคชาติไทยมีการแบ่งเป็นหลายกลุ่ม มีการเปลี่ยนแปลงภายในพรรคและโยกย้ายพรรคอย่างต่อเนื่องจึงทำให้พรรคชาติไทยคุ้นเคยกับหลายพรรคการเมือง โดยนายบรรหาร ศิลปอาษา เป็นนักการเมืองที่สามารถร่วมงานได้ฝ่ายขวาและฝ่ายซ้าย แสดงให้เห็นว่า พรรคชาติไทยเป็นพรรคที่มีความสามารถปรับตัวได้เป็นอย่างดี

ตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 จนถึงวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 พรรคชาติไทยเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล จำนวน 2 ครั้ง คือ หลังการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 87 คน ทำให้ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทย ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นนายกรัฐมนตรี และหลังการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 92 คน ทำให้นายบรรหาร ศิลปอาษา หัวหน้าพรรคชาติไทย ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้พรรคชาติไทยยังได้ทำหน้าที่ฝ่ายรัฐบาล ด้วยการเป็นพรรคร่วมรัฐบาล จำนวน 8 ครั้ง



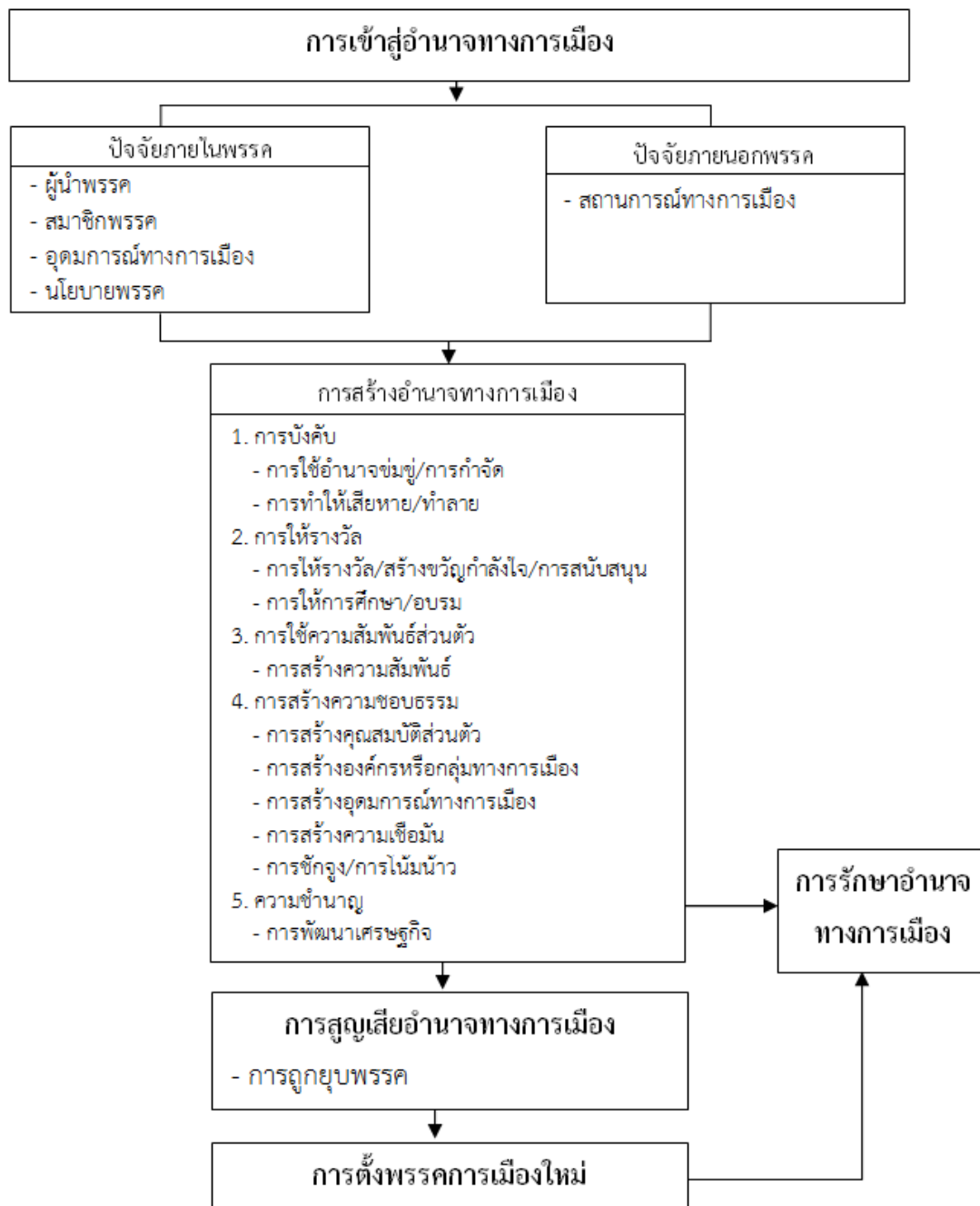
สอดคล้องกับแนวคิดของ Roy C. Macridis (1967) ที่กล่าวถึงหน้าที่สำคัญของพรรคการเมืองว่าต้องทำหน้าที่เป็นรัฐบาลและปฏิบัติตามนโยบายของพรรคตามที่ได้แถลงไว้กับประชาชน เมื่อสมาชิกของพรรคได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรฝ่ายเสียงข้างมากในรัฐสภาในกรณีรูปแบบควบอำนาจ ย่อมถือได้ว่าประชาชนมีความประสงค์ให้นโยบายของพรรคการเมืองนั้นเป็นนโยบายของรัฐบาลพรรคการเมืองฝ่ายเสียงข้างน้อยจะทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้านเพื่อทักท้วงการกระทำที่เห็นว่าไม่เหมาะสมของรัฐบาลและต้องมีนโยบายและตัวบุคคล พร้อมทั้งจะเป็นรัฐบาลได้ทันทีหากรัฐบาลต้องลาออกไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือฝ่ายค้านได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ส่วนในรูปแบบแบ่งแยกอำนาจประชาชนจะเลือกผู้นำฝ่ายบริหารจากพรรคการเมืองพรรคหนึ่งพรรคใดโดยตรง นอกจากนี้ พรรคชาติไทยได้ทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน จำนวน 5 ครั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Roy C. Macridis (1967) ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองว่า พรรคการเมืองทำหน้าที่ในฐานะฝ่ายค้าน ในระบอบประชาธิปไตยตามรูปแบบควบอำนาจพรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับเลือกตั้งจำนวนน้อยและไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน การปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายค้านนี้ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะจะทำหน้าที่เป็นเสมือนกระจกเงาให้รัฐบาลได้รับทราบว่ามีสิ่งใดบ้างที่รัฐบาลบริหารงานขาดตกบกพร่องไป หรือมีสิ่งใดที่รัฐบาลจะทำเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด พรรคการเมืองฝ่ายค้านทำหน้าที่คอยท้วงติง คัดค้าน หรือยับยั้งมิให้รัฐบาลใช้อำนาจเกินขอบเขต หรือกระทำการในสิ่งที่อาจเกิดผลร้ายต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการใช้อำนาจเกินขอบเขต จนกลายเป็นเผด็จการรัฐบาลอีกด้วย ส่วนในรูปแบบแบ่งแยกอำนาจพรรคฝ่ายเสียงข้างน้อยก็มีบทบาทในการควบคุมกำกับและตรวจสอบฝ่ายบริหารเช่นกัน รวมทั้งบทบาทในการบัญญัติกฎหมายซึ่งจะมีผลสำคัญต่อฝ่ายบริหารด้วย

## องค์ความรู้จากการวิจัย

พรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีการปรับตัวที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยพรรคชาติไทยเปิดโอกาสให้กลุ่มนักธุรกิจระดับชาติเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการเมือง แทนที่กลุ่มข้าราชการและกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นอย่างเต็มตัว ซึ่งเดิมพรรคชาติไทยพัฒนามาจากกลุ่มทหารที่มีบทบาททางเศรษฐกิจและการเมือง จนกระทั่งพรรคชาติไทยมีกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นซึ่งมีประสบการณ์ทางการเมืองมายาวนานเข้ามามีบทบาทภายในพรรค นั่นคือ นายบรรหาร ศิลปอาชา เมื่อพรรคชาติไทยมีนักธุรกิจการเมืองระดับประเทศเริ่มเข้ามามีอำนาจในเวทีทางการเมืองจึงทำให้พรรคต้องปรับตัว อีกทั้งระบบตัวแทนของพรรคการเมืองเริ่มมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปสู่ระบบพรรคการเมืองแบบสองพรรคใหญ่ ดังนั้น พรรคชาติไทยจึงพยายามดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในฐานะพรรคขนาดกลาง จะเห็นได้จากพรรคชาติไทยสามารถดำรงสถานภาพทางการเมืองมาอย่างต่อเนื่องทั้งในบทบาทของการเป็นฝ่ายบริหาร หรือในบทบาทของการเป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ดังคำกล่าวที่ว่า “จะเป็นพรรคการเมืองหลักที่จะเป็นทางเลือกของประชาชน โดยไม่มีความประสงค์จะยุบพรรค” (Pakapaswivat, 2003) อย่างไรก็ตาม พรรคชาติไทยมีบทบาททางการเมืองมาเป็นเวลากว่า 35 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ถึง ปี พ.ศ. 2551 หลังจากถูกพิจารณายุบพรรคการเมืองโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ทำให้พรรคชาติไทยสิ้นสุดสถานะการเป็นพรรคการเมืองในทางกฎหมายตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ โดยศาลรัฐธรรมนูญมีมติ 8 ต่อ 1 วินิจฉัยให้ยุบพรรคชาติไทย ทำให้กรรมการบริหารพรรคถูกตัดสิทธิทางการเมือง เป็นเวลา 5 ปี รวม 19 คน

ปัจจัยที่ทำให้พรรคชาติไทยเข้าสู่อำนาจทางการเมือง ได้แก่ ผู้นำพรรค สมาชิกพรรค อุดมการณ์ทางการเมือง นโยบายพรรค ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

พรรคชาติไทยสร้างอำนาจทางการเมืองผ่านการทำหน้าที่ในบทบาทคณะกรรมการบริหารพรรคชาติไทย บทบาทสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บทบาทรัฐมนตรี และบทบาทนายกรัฐมนตรี โดยใช้วิธีการสร้างอำนาจทางการเมือง ด้วยวิธีการข่มขู่ การกำจัด การทำให้เสียหาย การทำลาย การให้รางวัล การให้การศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ การสร้างคุณสมบัติส่วนตัว การสร้างกลุ่มทางการเมือง การสร้างอุดมการณ์ การสร้างความเชื่อมั่น การชักจูง การโน้มน้าว และการพัฒนาเศรษฐกิจ



ภาพ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

## อภิปรายผลการวิจัย

พรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีความเก่าแก่เป็นอันดับต้นๆ ของประเทศไทย ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เป็นพรรคที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มทหารเกิดขึ้นมาจากกลุ่มเครือญาติในขอยราชครู ซึ่งเคยทรงอิทธิพลอย่างมากภายหลังจากการรัฐประหารในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนายพล และนายทหารพยายามกลับเข้ามามีบทบาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย สอดคล้องกับการศึกษาของ Khamsuk (1995) ที่ว่าพรรคการเมืองไทยระหว่างปี พ.ศ. 2512 – 2534 ก่อตั้งขึ้นโดยคนกลุ่มเล็กๆ ส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองที่มีบทบาทหรือเคยมีบทบาทอยู่ในรัฐสภา นักธุรกิจ และผู้มีอิทธิพล กลุ่มคนเหล่านี้มีความสนิทสนมกันเป็นการส่วนตัว ที่เรียกว่า “พวก” (Cliques of Factions) มารวมตัวกันและทำหน้าที่หาสมาชิกเพื่อลงแข่งขันในการเลือกตั้ง โดยผู้นำจะเป็นผู้ประสานผลประโยชน์ให้ลงตัว ทั้งนี้ การจัดตั้งพรรคชาติไทย เป็นรูปแบบการก่อเกิดพรรคการเมืองในประเทศตะวันตก รูปแบบที่ 2 กล่าวคือ พรรคการเมืองจะได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยนอกจากจะมีผลกระทบต่อการเกิดพรรคแล้วยังมีผลกระทบต่อการแสดงบทบาทในบริบททางการเมืองของพรรค ตลอดจนการสิ้นสุดบทบาทหรือการยุบพรรคเลิกพรรคด้วย นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับคำอธิบายพรรคการเมืองไทยของ William (1960) ให้ความหมายว่า พรรคการเมือง คือ องค์การซึ่งเป็นที่รวมของสมาชิกที่มีความคิดเห็น อุดมการณ์ที่คล้ายคลึงกัน โดยมีจุดประสงค์คือชัยชนะจากการเลือกตั้ง และเข้าไปใช้อำนาจในฐานะรัฐบาล เพื่อจะได้มีอิทธิพล สิทธิ และผลประโยชน์จากอำนาจนั้น ซึ่งพรรคชาติไทยเป็นพรรคที่ก่อกำเนิดมาด้วยของกลุ่มสมาชิกที่มีความสนใจความสนใจทางการเมืองอย่างแน่วแน่ มีแนวคิด อุดมการณ์ที่ใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกัน และมีเป้าหมายหรือจุดประสงค์ของพรรคการเมืองคือ การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อหวังผลให้ได้รับเลือกตั้ง และคัดเลือกรับบุคคลเหล่านี้เข้าไปใช้อำนาจบริหารตามกลไกของรัฐบาล อันส่งผลให้สมาชิกของพรรคการเมืองได้รับผลประโยชน์จากการเข้าไปใช้อำนาจดังกล่าว

พรรคชาติไทยเข้าสู่อำนาจทางการเมืองด้วยการร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสม สมัย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นก้าวแรกของพรรคชาติไทยที่เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยเฉพาะการดูแลกระทรวงกลาโหมถือเป็นกระทรวงที่มีความสำคัญ (Ruangsukul, 1990) ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้พรรคชาติไทยเข้าสู่อำนาจทางการเมือง ได้แก่ ผู้นำพรรค สมาชิกพรรค อุดมการณ์ทางการเมือง นโยบายพรรค ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งการที่พรรคชาติไทยได้คัดเลือกหัวหน้าพรรคซึ่งความพร้อมในเรื่องเศรษฐกิจ มีภาวะผู้นำซึ่งเข้ามาบริหารพรรคในสถานการณ์เวลาและโอกาสที่เหมาะสม เพื่อเข้ามาดำเนินการวางแผน และควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นอกจากนี้จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์หรือมองการณ์ไกล และมองได้อย่างรอบด้านจึงจะทำให้ผู้นำตั้งเป้าหมายได้ ซึ่งในยุคแรกสมัยการบริหาร พล.ต.อ.ประมาณ อติเรกสาร นับว่าเป็นบุคคลที่มีบารมีและสามารถเข้ากับกลุ่มทหารที่มักจะมีบทบาทในการเมือง ส่งผลให้พรรคชาติไทยสามารถเป็นส่วนหนึ่งในพรรคร่วมรัฐบาล และต่อมายุคการบริหารของพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นระบบพรรคการเมืองหลายพรรคเช่นกัน แต่มีการเปลี่ยนแปลงด้านที่มาจากนายกรัฐมนตรี และบริบททางการเมืองเริ่มเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น กอปรกับพรรคชาติไทย มีจำนวน ส.ส. มากที่สุด จึงได้มีโอกาสเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลร่วมกับพรรคการเมืองอื่นๆ และยุคของนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นผู้มีบารมี มีอิทธิพลในระดับท้องถิ่น มีความพร้อมด้านเงินทุนที่จะคอยอุ้มชูสมาชิกพรรคได้ ตลอดจนมีความสามารถด้านการบริหารพรรคที่



คล้ายกับการบริหารธุรกิจ กล่าวคือ รอบคอบและตัดสินใจ ทำให้พรรคสามารถดำรงอยู่ได้มายาวนาน ขณะเดียวกัน พรรคชาติไทยมีลักษณะเป็นพรรคการเมืองที่ไม่ได้เลือกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน และค่อนข้างมีการปรับตัวที่ สอดคล้องกับบริบททางการเมืองตลอดจนระบบพรรคการเมืองของไทยที่ใช้ระบบพรรคการเมืองหลายพรรคมาโดย ตลอด ทำให้พรรคชาติไทยในฐานะพรรคการเมืองที่มีอายุยืนยาว และมีผู้นำที่ค่อนข้างมีบารมี สามารถเข้ากับทุก พรรคการเมืองได้ จึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคชาติไทยประสบความสำเร็จ คือสามารถเข้าร่วมเป็นพรรค รัฐบาลมากกว่าพรรคฝ่ายค้าน สอดคล้องกับ Sartori (1976) ที่กล่าวว่า ระบบการเมืองไทย เป็นระบบหลายพรรค (Multi-Party Systems) ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสมโดยการแยกขั้วไม่เด่นชัด พรรคเหล่านี้จะมีลักษณะเป็นพรรคที่มี อุดมการณ์กลางๆ (Centrist Party)

การสร้างอำนาจทางการเมืองเป็นการแสวงหาอำนาจ และการรักษาอำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวและ พวกพ้อง โดยอาศัยกระบวนการเข้าสู่การใช้อำนาจรัฐผ่านการเลือกตั้งหรือการสรรหาแต่งตั้ง ซึ่งทำให้นักการเมือง มองการเมืองเป็นเรื่องของการทำธุรกิจรูปแบบหนึ่งโดยส่งคนของตนเองลงเล่นการเมืองหรือมีการสืบทอดอำนาจ หรือตำแหน่งทางการเมืองในระดับต่างๆ ทั้งการเมืองท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติในทุกๆ ระบอบการปกครองไม่ เพียงแต่ระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น ซึ่งพรรคชาติไทยก็เช่นเดียวกันที่สร้างอำนาจทางการเมืองโดยผ่านการทำ หน้าที่ในบทบาทคณะกรรมการบริหารพรรคชาติไทย บทบาทสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บทบาทรัฐมนตรี และ บทบาทนายรัฐมนตรี ทั้งในฐานะฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล โดยใช้วิธีการสร้างอำนาจทางการเมืองดังนี้ การข่มขู่ การกำจัด การทำให้เสียหาย การทำลาย การให้รางวัล การให้การศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ การสร้างคุณสมบัติส่วนตัว การสร้างกลุ่มทางการเมือง การสร้างอุดมการณ์ การสร้างความเชื่อมั่น การชักจูง การโน้มน้าว และการพัฒนาเศรษฐกิจ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Chaiwat (1994) พบว่า บุคลิกภาพ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจอมพล ป.พิบูลสงคราม บทบาทในคณะรัฐประหารสถานการณ์ทางการเมืองทั้ง ภายในประเทศและภายนอกประเทศ ตลอดจนปัจจัยและกลวิธีในการสร้างอำนาจทางการเมือง ส่งผลให้พล ต่ำรองเอกเผ่าศรียานนท์ มีบทบาททางการเมืองในการสร้างอำนาจและความมั่นคงให้แก่กรมตำรวจ เช่นเดียวกับผลงานวิจัย Tantiratanapisan (1989) พบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการเสริมสร้างอำนาจทาง การเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ให้มั่นคงมาจากปัจจัย 3 ประการ คือ การควบคุมระบบราชการ การ ได้รับการสนับสนุนทางด้านต่างๆ จากสหรัฐอเมริกา ในการพัฒนาประเทศให้มั่นคงและทันสมัย และการเชิดชู บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์

## ข้อเสนอแนะ

1. การจัดตั้งพรรคการเมืองต้องเกิดจากการมีอุดมการณ์ร่วมกันของผู้ก่อตั้ง หากผู้ก่อตั้งมีความสัมพันธ์กัน แน่นแฟ้นทั้งด้านความเป็นเพื่อน เครือญาติ หรือมีธุรกิจเกี่ยวข้องกันจะทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งมากขึ้น
2. การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของพรรคการเมืองต้องอาศัยผู้นำพรรคและสมาชิกพรรคควรเป็นผู้ได้รับ การยอมรับ มีความสัมพันธ์ในด้านเพื่อนร่วมงาน เครือญาติ รวมทั้งมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน สามารถประสาน ประโยชน์ได้กับทุกฝ่าย นอกจากนี้อุดมการณ์ทางการเมืองและนโยบายของพรรคยังมีส่วนสำคัญที่จะผลักดัน ให้พรรคการเมืองมีโอกาสเข้าสู่อำนาจทางการเมืองได้หากพรรคการเมืองมีอุดมการณ์และนโยบายพรรคที่ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม

3. การสร้างอำนาจทางการเมืองต้องอาศัยการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กำหนดนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้ ไม่มุ่งเพียงผลประโยชน์ตนและพวกพ้อง ควรมุ่งประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นสำคัญ เช่น การให้การสนับสนุนด้านการศึกษาและการงาน การพัฒนาเศรษฐกิจ การสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การให้รางวัลในรูปแบบต่างๆ การสร้างคุณสมบัติส่วนตัวของผู้นำพรรคและสมาชิกพรรค การสร้างกลุ่มทางการเมือง การสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง การจัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ การสร้างความเชื่อมั่นทางการเมือง การจัดทำโครงการสาธารณะประโยชน์ การใช้สื่อแบบบูรณาการ การส่งเสริมกิจกรรมด้านกีฬา รวมทั้งการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

## References

- Adireksarn, P. (1978). *Memoirs when I was the party leader*. Bangkok: Chongcharoen Printing.
- Adireksarn, P. (2004). *Unseen Rachakhru*. Bangkok: Plan Printing.
- Bunprasert, W. (2013). *Origination, Existence, and Development to be Institutionalization of chart Thai Party*. Ph.D. Dissertation (Faculty of Political Communication). College Kirk University.
- Business advancement. (1989). *Lamenting General Chatchai Choonhavan "Fighter Hero"*. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Chaiwat, C. (1994). *The Political role of Police General Phao Sriyanonda, 1974-1957*. Thesis Master Art. Bangkok, Thailand. Graduate School, Chulalongkorn University.
- Chanthimathon, S. (2005). *Political Biography of General Chatichai Choonhavan*. Bangkok, Thailand: Mathichon Printing.
- Chareonpan, P. (2015). *Paradigm of Local Education Development of HE Banham Silapa-Archa, the 21<sup>st</sup> Prime Minister of Thailand*. Ph.D. Dissertation (Educational Administration Program). Silpakorn University.
- Chartthai Party. (2001). *Member Guide for Chart Thai Party*. Bangkok: Bichtool design.
- Cherdcharasfah, K. (1995). *Biography and Viewpoint. Banham Silapa-Archa, the 21<sup>st</sup> Prime Minister of Thailand*. Bangkok: Soi Thong.
- Deutsch, K. W. (1974). *Politics and Government: How People Decide Their Fate* (2<sup>nd</sup> ed.). Boston: Houghton Mifflin.
- Khamsuk, S. (1995). *Thai Political Party System 1969-1991*. Ph.D. Dissertation (Political Science). Chulalongkorn University.
- Kiewkingkaew, S. (1980). *Introduction to political science*. Chiang Mai: Chiang Mai Book Center.
- Lasswell, H. D. (1958). *Politics: Who gets what, when, how*. Cleveland, OH: World.
- Macridis, R. C. (1967). *Politic parties: Contemporary trends and ideas*. New York: Harper & Row.



- Nakata, T. (1982). *Political Science: Theory, Concepts, Key Problems and Directions for Political Analysis in Political Theory Comparative politics And international politics*. Bangkok: Bannakit.
- Pakapaswiwat, S. (2003). *Political parties in Southeast Asia*. Bangkok, Thailand: The Publisher of Chulalongkorn University.
- Ruangskul, V. (1990). *The Formation and The Development of Chartthai Party*. Thesis Master of Art. Bangkok, Thailand. Graduate School, Chulalongkorn University.
- Sartori, G. (1976). *Parties and Party System: A Framework for Analysis*. New York: Cambridge University Press.
- Secretariat of the House of Representatives. (1989). *Minutes of the House of Representatives, 18<sup>th</sup> to 21<sup>st</sup>, ordinary session, 19-27 July 1989*.
- Setabutr, N. (2010). *Ratchakhru Group in Thai Politics*. Bangkok, Thailand: Thammasat University Printing House.
- Siamrath. (1990). *Announcement for the dismissal of the Minister of the Minister*. Siamrath, 41 (28 August), 2.
- Tantiratanapisan, V. (1989). *The process of power consolidation of field Marshal Srisdi Dhanarajata*. Thesis Master of Art. Bangkok, Thailand. Graduate School, Chulalongkorn University.
- Thanakit. (2009). *History of the Thai Prime Minister (Revisions and additions)*. Bangkok: Suwiriyaarn Printing.
- Thiamthanom, S. (2004). *Banham Silpa-archa and Prime Minister*. Bangkok, Thailand: Mitimai Printing.
- William, G. (1960). *The Two-Party System in the United States*. Princeton: Van Nostrand.
- Wolin, S. (1960). *Politics and Vistion: Continuity and Innovation in Western Political Thought*. Boston: Little, Brown.
- Wongkajonpaibul, K. (1996). *Thai Political Parties and the Control Mechanism of their MPs: A comparative Study of the Democrat Party and Charthai Party*. Thesis Master of Art. Bangkok, Thailand. Graduate School, Chulalongkorn University.